

Armoedetrends

De armoede in ons land neemt af. Relatief steeds minder huishoudens hoeven rond te komen van een laag inkomen. Kwetsbare groepen zijn, nog steeds, eenoudergezinnen en mensen met een bijstands- of werkloosheidsuitkering.

Het percentage huishoudens met een laag inkomen lag in de jaren negentig lang tussen de 15 en 16. In 1998 daalde dit percentage sterk, gevolgd door een beperkte afname in 1999. Het percentage huishoudens onder de lage-inkomensgrens kwam in dat jaar uit op 13,2.

Ouderenaftrek

De daling in 1998 kwam voor een belangrijk deel voort uit de verhoging van de fiscale ouderenaftrek, waardoor veel alleenstaande 65-plussers met een klein pensioen boven de lage-inkomensgrens uitkwamen. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) raamt voor dit jaar een verdere daling van het percentage lage inkomens tot 11 procent. Ook het aantal huishoudens met een minimum-

inkomen daalde. Deze daling was minder groot dan bij de lage inkomens.

Langdurige armoede

Huishoudens die langer dan vier jaar een laag inkomen hebben, hebben veel vaker moeite om rond te komen dan huishoudens die een of twee jaar een laag inkomen hebben. De laatste jaren neemt ook de langdurige armoede af, tot onder de 6 procent in 1999. Het gaat dan om ruim 370 duizend huishoudens. Het aandeel minderjarige kinderen in huishoudens onder de armoedegrens is de laatste jaren eveneens gedaald. In 1999 leefde 15 procent van alle kinderen in een huishouden met een laag inkomen. Een op de negentien kinderen groeit op in een huishouden met een langdurig laag inkomen.

Uitstroom

Jaarlijks krijgt een groot aantal huishoudens met een laag inkomen het beter, om diverse redenen: ze krijgen een baan, ze trouwen of gaan samenwonen. Vanaf 1995 ligt de zogeheten uitstroom van mensen onder de lage-inkomensgrens rond de 33 procent. Dat betekent dat van alle arme mensen een op de drie een jaar later niet meer arm is. Ook in 1999 was dat het geval. In 1998 was deze uitstroom eenmalig groter (38 procent), voornamelijk als gevolg van de eerdergenoemde verhoging van de fiscale ouderenaftrek. De helft van alle mensen die onder de lage-inkomensgrens geraken, is een jaar later weer uitgestroomd. Van de mensen die twee jaar onder de lage inkomensgrens verblijven, stroomt nog 36 procent uit. Het uitstroompercentage neemt vervolgens verder af naarmate

Armoedegrenzen

De belangrijkste indicator voor armoede is het inkomen dat een huishouden kan besteden. In de *Armoedemonitor* die het CBS samen met het SCP samenstelt, worden twee inkomensgrenzen gehanteerd om armoede te meten. De lage-inkomensgrens is een waardevaste grens die voor alle huishoudens eenzelfde welvaartsniveau vertegenwoordigt. Daarmee is deze zeer geschikt voor vergelijkingen in de tijd. De hoogte ervan is gelijk aan het bijstandsniveau voor een alleenstaande in 1979. De koopkracht van de bijstand lag in dat jaar op het hoogste punt. De andere grens is gebaseerd op het sociale minimum.

men langer arm is. Van de groep die vijf jaar of langer arm is, stroomt nog maar twintig procent jaarlijks uit.

Armoederisico

Eenoudergezinnen worden het meest getroffen door armoede. In 1999 had 47 procent van de eenoudergezinnen een laag inkomen. Dat percentage was 3,5-maal zo hoog als gemiddeld. Op ruime afstand worden de eenoudergezinnen gevolgd door alleenstaanden. De positie van alleenstaande vrouwen is daarbij ongunstiger dan van mannen. Paren hebben een laag armoederisico.

Over een lange periode bezien is de positie van eenoudergezinnen verslechterd. In 1999 was het percentage eenoudergezinnen met een laag inkomen 10 procentpunt hoger dan in 1981, terwijl het gemiddelde voor alle huishoudens in deze jaren even hoog was. De positie van alleenstaande vrouwen en mannen boven de 65 jaar is de laatste twee decennia nauwelijks veranderd, die van paren werd zo hoog als gemiddeld. In vergelijking met 1981 is hun positie sterk verslechterd. Huishoudens met een arbeidsongeschiktheidsuitkering hebben twee keer zo vaak een laag inkomen als gemiddeld. Ook hun positie is verslechterd in vergelijking met 1981.

De positie van pensioenontvangers is verbeterd. Eenoudergezinnen met een bijstands-, werkloosheids- of arbeidsongeschiktheidsuitkering hebben in 81 procent van de gevallen een laag inkomen. Daar staat tegenover dat eenoudergezinnen met inkomen uit arbeid in 22 procent van de gevallen een laag inkomen hebben. Ook alleenstaanden met een bijstands-, werkloosheids- of arbeidsongeschiktheidsuitkering hebben een hoog armoederisico. Bij de vrouwen heeft 76 procent een laag inkomen, bij de mannen 63 procent.

Positie allochtonen ongunstig

Ook veel allochtonen zijn arm. Bijna 40 procent van de niet-westerse allochtone huishoudens heeft een laag inkomen, tegen

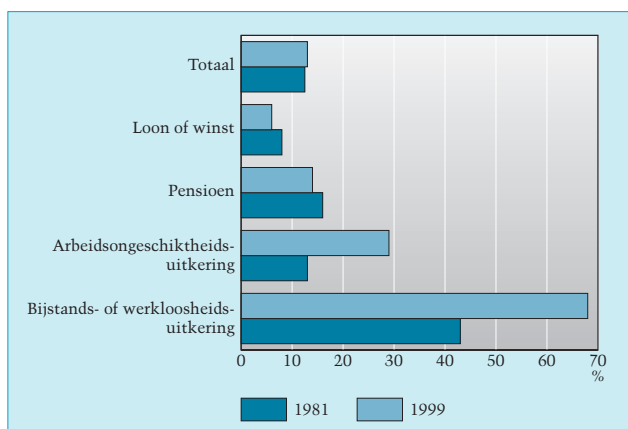
12 procent van de autochtone. Vooral onder Turkse en Marokkaanse huishoudens komt armoede veelvuldig voor. Ook is vaak sprake van langdurige armoede. Van de niet-westerse allochtone huishoudens met een laag inkomen is meer dan de helft al langer dan vier jaar aangewezen op een laag inkomen. De hoge armoedepercentages hangen samen met de ongunstige arbeidsmarktpositie van allochtonen: relatief hoge werkloosheid, veel arbeidsongeschiktheid, de geringe arbeidsmarktparticipatie van Turkse en Marokkaanse vrouwen en een hoog aandeel Surinaamse en Antilliaanse bijstandsmoeders.

Armoedeval

De kans op blijvende armoede is groot door de zogeheten armoedeval. Daarmee wordt bedoeld dat uitkeringsontvangers er in koopkracht niet of nauwelijks op vooruit gaan bij aanvaarding van betaald werk. Oorzaak zijn verminderde aanspraken op inkomensafhankelijke regelingen zoals huursubsidie, kwijtschelding van lokale heffingen en bijzondere bijstand. Het aantal huishoudens dat te maken kan krijgen met de armoedeval is voor 1999 geschat op bijna 270 duizend. Vooral eenoudergezinnen lopen het risico in de armoedeval te belanden. De vraag is echter in hoeverre geringe financiële prikkels er in de praktijk toe leiden dat mensen afzien van werk. Bij de beslissing om al dan niet te gaan werken spelen immers ook andere factoren een rol, zoals de zorg voor kinderen, de aard van het werk, de leeftijd, het opleidingsniveau en de verdiencapaciteit op de langere termijn. Het effect van de armoedeval en van andere kenmerken is onderzocht voor de belangrijkste inkomensafhankelijke regeling, de huursubsidie. Er zijn aanwijzingen dat mensen die huursubsidie geheel of voor een deel kwijtrafen wanneer ze gaan werken, in de praktijk minder vaak werk aanvaarden. Dit is met name het geval voor bijstandontvangers. De onderzoeksgegevens zijn echter beperkt zodat niet uitgesloten kan worden dat andere effecten ook nog een rol spelen. ◀

Jacques Thijssen

Aandeel huishoudens met een laag inkomen naar inkomensbron hoofdkostwinner

Uitstroom uit armoede naar verblijfsduur

